

Dode Bruinvis opgehaald uit de Schelde bij Hamme (*Phocoena phocoena*)

Op 7 januari 1991, werd door schipper Geert Nijhuis van de baggerboot 'Bert Terneuzen' een drijvende 'dolfijn' gesignaleerd op de Schelde ter hoogte van Hamme-Drie Gotten. Bij nader inzien bleek de 'dolfijn' levenloos rond te dobberen en men besloot hem op het dek te hijsen.

Zich ervan bewust zijnde dat dit een zeldzaamheid was, waarschuwde men de dichtstbijzijnde milieuvereniging 'Vogelwacht Waasland' (= een regionale afdeling van het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels), omdat die in het Waasland reeds bijna tien jaar actief is.

Op 8 januari 1991, werd de 'dolfijn' door Jan Rodts geïdentificeerd als een Bruinvis (*Phocoena phocoena*). De Bruinvis is een van de meest bekende walvisachtigen van de Europese kusten. Soms zwemmen ze rivieren op; men vindt hem nu en dan in de Elbe, de Maas, de Schelde, de Seine en de Theems. Ze jagen vooral op Haring, verder op Wijting en Zeetong, soms ook op kreeft en inktvis. Zelfs heeft men wel plantedelen in hun maag aangetroffen. Zijn vlees werd vroeger zeer op prijs gesteld; vooral dat van jonge dieren moet mals en smakelijk zijn.

De Bruinvis is tamelijk klein. Hij kan een lengte tussen 1,20 en 1,85 meter bereiken en zijn gewicht kan variëren van 25 tot 75 kg. De vrouwelijke dieren zijn gemiddeld groter dan de mannetjes.

Bruinvissen komen voor vanaf de Witte Zee en Groenland

zuidwaarts tot langs alle Atlantische kusten van Europa. Ook in de Noordzee en de Oostzee leven zij. Ze zwemmen meestal in kleine scholen, soms in grote, tot zelfs van vijftig en honderd exemplaren. Vertoeft meestal dicht bij de kust. Bruinvissen halen ongeveer vier maal per minuut adem, springen weinig of niet boven water en kunnen duiken tot wel twintig meter diepte. Zij kunnen een snelheid halen van vijftien kilometer per uur.

De in de Schelde aangetroffen Bruinvis was niet beschadigd; had een lengte van 1,28 meter en woog dertig kilo. Hij was van het mannelijk geslacht.

Die zelfde dag werd door 'Vogelwacht Waasland' het dier overgebracht naar dr. John Van Gompel te Blankenberge. Die voerde onmiddellijk een autopsie uit. Daaruit bleek dat het dier totaal uitgehongerd was: geen voedsel te vinden in maag en darmen.

De ingewanden werden overgebracht naar de Universiteit van Luik waar ze zullen onderworpen worden aan een toxicologisch onderzoek. Hoogstwaarschijnlijk is het dier omgekomen door een kwikvergiftiging. De meeste zeezoogdieren die dood aanspoelen hebben een hoge dosis kwik en andere zware metalen in hun spierweefsel en in een hoger percentage in de lever. *'Ondanks de Noordzeeconferentie en acties als 'Red de Schelde' en alle mooie woorden van onze politici, verandert er niets aan de toestand van het Scheldewater,'* concludeert Jan Rodts, voorzitter van Vogelwacht Waasland en ondervoorzitter van het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels (KBVBV).

Zorgen voor de aarde

Het Wereld Natuur Fonds heeft in samenwerking met The World Conservation Union en het Milieu Programma van de Verenigde Naties een nieuwe strategie voor een duurzaam bestaan opgesteld. Of nieuw, wellicht is het beter om te zeggen 'opnieuw'. Immers opnieuw, zoals in zo vele eerder verschenen rapporten, lezen wij dat het misgaat met de aarde. Ook lezen wij weer dat deze of gene milieu-onvriendelijke activiteit met zo en zoveel procent moet zijn verminderd in het jaar 2000, dat houding en gedrag van individuen, groepen en regeringen moeten veranderen, dat wij nú iets moeten doen. Maar net als al die voorgaande rapporten schiet ook deze uitgave hopeloos tekort als het gaat om juist die strategie. Immers de individuen, groepen (en regeringen?) van goede wil zijn al op weg maar stuiten voortdurend op andere, cynische medeburgers die even cynische regeringen kiezen. En de vraag is dan: wat te doen?

Het rapport zelf komt niet veel verder dan aanbevelingen als voorlichting en educatie, maar nu al wordt (in de politiek) geklaagd over de - toch beperkte hoeveelheid - ideële reclame van de overheid, waarvan overigens alle mooie doelstellingen weer teniet worden gedaan door de gewone reclame! Ik vraag mij dus af of voorlichting en educatie wel (voldoende) helpen bij zo veel cynisme. Het rapport stelt dat *'mensen die gaan samenwerken teneinde zorg te dragen voor duurzaamheid (...) een doeltreffende macht vormen'*. Ik help het hopen maar zie zo de uitbreiding van Schiphol nog niet voorkomen,

korte mededelingen

of één autoloze zondag per maand ingevoerd, om maar iets te noemen.

Bij lezing van deze samenvatting (van het eigenlijke rapport) viel mij op dat veel aanbevelingen - actiepunten worden ze genoemd - gericht zijn op de Derde Wereld. Ik zou daar tegenover willen stellen dat het eigenlijke probleem zit in het consumptiepatroon van onze Westerse samenleving. Om dit te illustreren het volgende voorbeeld. In Amerika leeft slechts twee procent van de wereldbevolking die maar liefst een kwart van alle energie verbruikt (met name door het veelvuldig gebruik van de auto)! Wij mogen blij zijn dat één miljard Chinezen gelukkig nog allemaal op de fiets gaan!

Ondanks mijn kritische noten, beveel ik u, lezer, dit rapport ter bepaling van de gedachte, van harte aan. Immers: 'think globally, act locally!'

J.v.d.M.

De hier besproken samenvatting van het rapport (*Zorgen voor de aarde*) kan gratis worden besteld bij het Wereld Natuur Fonds; schriftelijk: Wereld Natuur Fonds, postbus 7, 3700 AA Zeist, 03404 - 22 164.

Vijftigjarig bestaan van 'Lacerta'

Op 10 september 1991 is het vijftig jaar geleden dat de Nederlandse Vereniging voor Herpetologie en Terrariumkunde 'Lacerta' werd opgericht. Men heeft gemeend dit niet ongemerkt voorbij te laten gaan en heeft daarom initiatieven ontplooid om tot een jubileumjaar te komen dat bol staat van de activiteiten. Dit jubileumjaar vangt op 1 oktober 1991 aan.

Nadere inlichtingen over de activiteiten in dit jubileum-

jaar zijn verkrijgbaar bij onderstaand adres.

■ Nederlandse Vereniging voor Herpetologie en Terrariumkunde 'Lacerta', 2de secretaris/ledenadministratie J. van Rossum, Meubelmaker 13, 3335 VG Zwijndrecht, 078 - 103 577.

Grote Hoefijzerneus (*Rhinolophus ferrumequinum*) in Fort Rhijnauwen

De verspreiding van zoogdieren is steeds aan verandering onderhevig. Dat bewijst de vondst van een zeldzame vleermuissoort de Grote Hoefijzerneus eind januari 1992 in Fort Rhijnauwen in de provincie Utrecht. In de 'Atlas van de Nederlandse zoogdieren' beperkt het aantal vondsten zich tot acht exemplaren in de periode 1970-1988, alle in Zuid-Limburg.

Dr. Aldo Voûte, mede-auteur van het hoofdstuk over vleermuizen in de atlas: *'Wij telde zoals elk jaar het aantal winterslapende vleermuizen in Fort Rhijnauwen. Deze vleermuis viel ons eerst niet speciaal op. De verbazing was groot toen het bleek te gaan om de zeldzame Grote Hoefijzerneus. Het moet wel een dwaalgast zijn wat de soort is niet eerder zo noordelijk aangetroffen.'*

Er werd nog een opmerkelijke vondst gedaan, een geringde Nathusius' Dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) uit Litouwen. Alhoewel vaker vleermuizen uit de Baltische staten worden aangetroffen is het afleggen van zo'n 2000 kilometer toch geen geringe prestatie voor een diertje met een gewicht van slecht zes tot twaalf gram. Zie ook bladzijde 181. Fort Rhijnauwen dateert uit de tijd van de Hollandsche

Waterlinie en is een belangrijke winterverblijfplaats voor vleermuizen. De aantallen winterslapende vleermuizen worden reeds gedurende veertig jaar bijgehouden. Het fort is een van de weinige plekken in Midden-Nederland waar de vleermuizenstand stabiel blijft. Sinds 1980 is het fort eigendom van Staatsbosbeheer en erkend als vleermuizenreservaat. 's Winters is het fort niet meer toegankelijk voor publiek. Deze absolute rust heeft geleid tot een duidelijke toename van het aantal vleermuizen.

Beren (*Ursus arctos*) in de Alpen

Voor het eerst sinds 100 jaar leeft er weer een familie Bruine Beren in Oostenrijk. Het Wereld Natuur Fonds heeft bekendgemaakt dat het project om in 1989 een partner te bezorgen aan de eenzame Bruine Beer die vanuit Joegoslavië in de jaren zeventig spontaan was geïmigreerd naar Oostenrijk, heeft geresulteerd in jonge beren. Het ligt in de bedoeling om ook voor deze jonge beren nieuwe partners te introduceren: zes tot tien exemplaren zijn gepland te herintroduceren in de bossen van Steiermark tussen 800 en 1500 meter hoogte. Deze andere beren zouden uit Tsjechoslowakije kunnen komen. Voorafgaand aan de herintroductie was het nodig dat het Wereld Natuur Fonds een beleid ontwikkelde voor schadevergoeding in geval van eventuele schade.

Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie

De JNM is een club van mensen tussen de 12 en 25 jaar die het leuk vinden om op excursie of op kamp te gaan en om daar de natuur te bekijken.

De JNM organiseert in vakantie en weekenden in binnen- en buitenland o.a. excursies, kampen, lezingen en milieu-acties. Bij deze activiteiten staat vaak een onderwerp centraal zoals: planten, vogels, insecten, waterbeestjes, zoogdieren of milieu.

JNM-Paaskampen voor mensen van 12 t/m 25 jaar.

Zoogdieren op Texel

Van 21 t/m 25 april is er een kamp voor mensen die zoogdieren leuk vinden. Wij gaan vooral kijken naar Konijnen en muizen. 'Verdrijft de Aardmuis de Noordse Woelmuis?' Dit en andere dingen gaan wij onderzoeken. Meer weten? Bel dan naar: Paul van Oostveen, 050 - 733 324.

Algemene informatie: Oude Gracht 42, 3511 AR Utrecht, 031-268 925.

Congres 'Verantwoord Faunabeleid'

De volgende organisaties, Stichting Kritisch Faunabeheer, Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, Stichting Het Vogeljaar en Stichting Mondiaal Alternatief, met de Stichting Kritisch Faunabeheer als initiatiefnemer, organiseren op zaterdag 4 april 1992 in De Reehorst te Ede een congres 'Verantwoord Faunabeleid'. Congresvoorzitter is P.C.E. van Wijmen, advocaat te Breda en lid van de Natuurbeschermingsraad.

Medewerking wordt verleend door: Stichting Duinbehoud, Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, Stichting ter Bevordering van de Zoogdierbescherming en de Zoogdierstudie in de Benelux (uitgever 'Huid en Haar'), Stichting

Natuur en Milieu, Stichting Apeldoornse Milieu-organisaties.

Het congres heeft tot doel om te komen tot uitspraken over hoofdlijnen voor een ethisch, maatschappelijk en biologisch verantwoord faunabeleid in Nederland en voor de daartoe vereiste wetgeving.

Als uitgangspunten voor het congres zijn zes stellingen geformuleerd:

1. In het wild levende dieren moeten zo veel mogelijk met rust worden gelaten. Zij dienen in beginsel algehele bescherming te genieten. Aantalregulatie moet in beginsel aan natuurlijke processen worden overgelaten. Ingrijpen is alleen gerechtvaardigd en toegestaan als daar zwaarwegende redenen voor bestaan.

2. In het wild levende dieren behoren niet - zoals in de huidige wetgeving - 'zaken van niemand' (res nullius) te zijn: zij vormen een gemeenschapsbezit. Derhalve draagt de gemeenschap, in het bijzonder de overheid, verantwoordelijkheid voor wat er met hen gebeurt. Geen enkele (grote of kleine) belangengroep heeft in dit opzicht exclusieve rechten of recht op een voorkeursbehandeling, ook niet de terreineigenaar.

3. Dieren die in Nederland in het wild voorkomen, genieten wettelijke bescherming, ook indien zij zich bevinden in omrasterde terreinen, in kooien of anderszins in gevangenschap.

4. Alle in Nederland in het wild levende zoogdieren en vogels moeten onder het zelfde beschermingsregiem vallen, zoals dat nu al in de Vogelwet 1936 en in of krachtens de Natuurbeschermingswet is geregeld. Het begrip 'wild' ter aanduiding van een groep diersoorten is onbruikbaar

bij het formuleren van een verantwoord faunabeleid en er is dan ook geen reden in de wetgeving een apart regiem voor 'wild' in stand te houden.

5. De totstandkoming van een algemene Faunawet (of Flora- en Faunawet) is dringend gewenst.

Als deze vijf uitgangspunten worden aanvaard, komt de vraag: Wanneer is ingrijpen gerechtvaardigd en wat zijn daarvoor zwaarwegende redenen? Dat wordt per diergroep bekeken. Daarbij geldt als uitgangspunt:

6. Indien ingrijpen onvermijdelijk en nodig is, gebeurt dat alleen met toestemming van de overheid. Daarbij heeft incidenteel de voorkeur boven permanent ingrijpen en hebben nietgewelddadige middelen de voorkeur boven gewelddadige. Gewelddadige middelen zijn alleen geoorloofd, als alle andere middelen falen.

Deelonderwerpen voor de discussiegroepen zijn:

1. meeuwen en 'onschadelijke' vogels ('elf soorten'), 2. ganzen en zwanen, 3. eenden, Meerkoeten en duiven, 4. kraaiachtigen, 5. Hazen, Konijnen en Fazanten, 6. Vossen en andere predatoren, 7. Reeën en 8. Herten en Wilde Zwijnen.

■ Nadere inlichtingen (onder andere over inschrijving) bij: G.J. van Weess, Zinkweg 14B, 7335 DL Apeldoorn, 055-422 873, S.H.D. Voss, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn, 055-421 362, of mevrouw A.P. de Jong, Amstedijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, 020-6 410 798.

Boeking in volgorde van overmaking van f 40,- op giro 420 368 ten name van Congres Faunabeleid, Apeldoorn. Hiervoor ontvangt men discussiestukken, koffie/thee, lunch en naderhand verslag in boekvorm.